

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Розглядаються інноваційні підходи до організації мовної діяльності на заняттях з іноземної мови в вищих військово-навчальних закладах. Зокрема, розкривається сутність таких понять як інноваційні підходи, інноваційні технології. Основна увага зосереджується на теоретико-методичних засадах реалізації сучасних методів викладання англійської мови в ВВНЗ. Висвітлюються цілі та рівні сформованості досліджуваного явища. На основі аналізу педагогічної літератури обґрунтовується методика застосування інноваційних підходів до організації мовної діяльності, оговорюється, що практичними особливостями інноваційної технології є цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів, педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів, що дає змогу організувати керувану, творчу роботу курсантів. Зазначається, відповідно до особливостей навчального процесу, основними принципами сучасних методів викладання іноземної мови у вищій школі є: рух від цілого до окремого, орієнтація занять на курсанта, змістовність занять, їх спрямованість на досягнення соціальної взаємодії, засвоєння міжкультурних особливостей, професійна і фахова орієнтація, що дозволить інтенсифікувати навчання іноземної мови, зробити його більш цікавим та інформаційно ємним. Підкреслюється важлива роль мультимедійного комплексу (МК) у складі інтерактивної дошки, персонального комп'ютера й мультимедійного проектора, тому що такий комплекс виводить процес навчання на якісно новий рівень. Успіх інтелектуального розвитку курсантів вищих військових навчальних закладів досягається головним чином на занятті, коли викладач організовує пізнавальну систематичну діяльність курсантів. Стаття наголошує на важливості використання проектної методики, яка сприяє кращому засвоєнню та закріпленню знань іноземної мови. Стаття наголошує на ефективності використання інтерактивних форм та методів в процесі викладання англійської мови, які дають змогу практично збільшити кількість розмовної практики на занятті, виявляються цікавими для курсантів, допомагають засвоїти матеріал та використати його у подальших заняттях, виконують дидактичні та різні розвивальні функції.

Ключові слова: інноваційний підхід, мовна діяльність, технології навчання, мультимедійний комплекс, інтенсифікація, якість, фахова орієнтація.

На сучасному етапі становлення української держави та її співпраці з чисельними європейськими країнами, реформування системи вищої освіти є визначною ланкою у процесі євроінтеграції та відкриває нові можливості для української молоді особливо для майбутніх офіцерів. Планомірне реформування військової галузі України викликає потребу не лише оновити технічне оснащення, а й удосконалити систему підготовки військових фахівців. Нова соціокультурна реальність зробила вивчення іноземних мов одним із пріоритетних завдань для майбутніх фахівців та зумовила, тим самим, необхідність модернізації сучасної системи вищої освіти. Оскільки процес викладання та засвоєння іноземної мови вважається складнішим від аналогічних процесів для більшості інших предметів, підвищення ефективності та результативності навчання, впровадження інноваційних технологій є популярною темою для багатьох досліджень.

Актуальність даного дослідження у полягає у розкритті інноваційних тенденцій, що застосовуються у процесі викладання іноземних мов у вищих військових навчальних закладах України. Вивченням новітніх технологій, методів та прийомів у викладанні іноземних мов загалом та англійської мови зокрема займалося багато вітчизняних та зарубіжних вчених, а саме: Г. Крючков, В. Сенченко, С. Степаненко, Н. Н. Stern, J. W. Botkin тощо. У наукових дослідженнях педагогів та методистів (О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецька та ін.) обґрунтовано необхідність використання електронних засобів навчання іноземних мов. О. Пометун досліджує застосування інформаційних технологій, що сприяє реальній цільовій активності та високій мотивації курсантів[4]. Серед вимог, які ставляться до сучасного викладача іноземних мов Т. Рудницька розглядає використання інтерактивних технологій, технічних і медіа-засобів[6]. О. Пометун висвітлює інтерактивні методики та системи навчання. На її думку, «інтерактивними можна вважати технології, які здійснюються шляхом активної взаємодії під час заняття. Вони допомагають отримати нові знання та організувати групову діяльність, починаючи від взаємодії двох – трьох осіб між собою й до широкої співпраці багатьох» [4, с. 117]. Основи сучасної методики викладання іноземних мов досліджує С. Ніколаєва[3]. Вона розкриває мету, завдання, принципи, зміст, форми і методи навчання курсантів під час майбутньої іншомовної діяльності [3]. Методисти (О. Бігич, О. Борецька, Н. Бориско) вважають, що «навчання англійської мови – це складний, багатогранний процес, який вимагає регулярної і творчої діяльності. Він розглядається фахівцями як один із основних напрямів упровадження іноземної мови в суспільне середовище, спрямоване на підвищення рівня володіння, здійснюється з урахуванням стану його володіння та розвитку» [2, с. 263]. Сучасному викладачу важливо знати новітні методи викладання англійської мови, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально підібрати той чи інший метод викладання відповідно до рівня знань, потреб та інтересів курсантів.

Мета статті – розкрити роль і значення інноваційних методик викладання дисциплін гуманітарного циклу, зокрема англійської мови.

У педагогічній інтерпретації «інновація» означає нововведення, що поліпшує хід і результати навчального процесу. Інновацію можна розглядати як процес (масштабну або часткову зміну системи і відповідну діяльність) і продукт (результат) цієї діяльності. Таким чином, інноваційні педагогічні технології як процес – це «цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів, педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів»[6]. У значенні продукту діяльності визначимо інновацію як оригінальні, новаторські способи та прийоми педагогічних дій і засоби. Існує близько трьохсот визначень поняття «технологія» – з грецького 'tehne' – «мистецтво», «ремесло»; 'logos' – «вчення», «наука». Таким чином, технологію можна визначити як усвідомлене практичне мистецтво, усвідомлена майстерність. «Педагогічна технологія – продумана в усіх деталях модель спільної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з обов'язковим забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителів»[1]. Будь – яка педагогічна технологія повинна відповідати деяким основним методологічним вимогам, зокрема таких як:

- Концептуальність. /Кожній педагогічній технології повинні бути притаманні ознаки: опора на певну наукову концепцію, що містить філософське, психологічне, дидактичне та соціально – педагогічне обґрунтування досягнення освітньої мети/.
- Системність. /Педагогічній технології мають бути притаманні всі ознаки системи: логіка процесу, взаємозв'язок всіх його частин, цілісність/.
- Можливість управління. /Передбачає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапна діагностика, варіювання засобами та методами з метою корекції результатів/.
- Ефективність. /Сучасні педагогічні технології існують в конкурентних умовах і повинні бути ефективними й оптимальними за витратами, гарантувати досягнення певного стандарту освіти/.
- Відтворюваність. /Можливість використання (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших ідентичних освітніх закладах, іншими суб'єктами/.
- Візуалізація (характерна для окремих технологій). /Передбачає використання аудіовізуальної та електронно-обчислювальної техніки, конструювання та застосування різноманітних дидактичних матеріалів і оригінальних наочних посібників/.

Відповідно до особливостей навчального процесу, основними принципами сучасних методів викладання іноземної мови у вищій школі є: рух від цілого до окремого, орієнтація занять на курсанта (learner-centered lessons), змістовність занять, їх спрямованість на досягнення соціальної взаємодії, засвоєння міжкультурних особливостей, професійна і фахова орієнтація [3, с. 127]. Слід зазначити, оскільки основною метою у модернізації системи навчання іноземних мов є використання мовних засобів для забезпечення реального процесу спілкування та досягнення власних цілей комунікації, формується характерна тенденція до посилення комунікативної спрямованості навчального процесу. Комунікативний підхід базується на тому, що курсанти повинні опанувати мовні форми у процесі самої комунікації. Він ставить за мету навчання мови через мовлення і заснований на таких ключових поняттях, як «спілкування», «культура», «мотивація», «інтерактивність». У практиці виявили досить високу ефективність такі форми роботи, як індивідуальна, парна, групова і робота в команді. Найбільш відомі форми парної і групової роботи:

- внутрішні (зовнішні) кола (inside/outside circles);
- мозковий шторм (brainstorm);
- читання зигзагом (jigsaw reading);
- обмін думками (think-pair-share);
- парні інтерв'ю (pair-interviews) та інші [3, с. 129].

Не можливо оминати увагою той факт, що кредитно-модульна система, яка вже давно поширена в США та країнах Європи, а з недавніх пір і в Україні, передбачає міждисциплінарну інтеграцію. Навчання іноземним мовам здійснюється у співпраці з викладачами професійно-орієнтованих та спеціальних дисциплін. Така система сприяє підготовці майбутнього військового фахівця, враховуючи специфіку його основної професії, розвитку професійного творчого мислення, ознайомленню з професійним етикетом, розвиває навички роботи в колективі, співробітництва тощо. Введення модульної структури курсів означає новий підхід не лише до побудови інноваційних програм професійного навчання, але й співвідношення фундаментальної та спеціальної підготовки щодо обсягу знань. Під час складання таких інноваційних програм з'являється можливість комбінувати курси з різних галузей наукового знання відповідно до нових запитів сучасності.

Важливим засобом інноваційного навчання є також використання мультимедійного комплексу (МК) у складі інтерактивної дошки, персонального комп'ютера й мультимедійного проектора. Такий комплекс поєднує всі переваги сучасних комп'ютерних технологій і виводить процес навчання на якісно новий рівень. Завдяки наочності й інтерактивності МК дозволяє викладачеві залучити всю аудиторію до активної роботи [4, с. 95]. Використання інтерактивної дошки на заняттях значно збільшує ефективність навчання курсантів. Варто визначити такі ключові напрямки застосування МК:

- презентації, демонстрування та моделювання ситуацій;
- підвищення активності курсантів на заняттях;
- збільшення темпу заняття.

Використання МК на заняттях з англійської мови дозволяє активно залучати курсантів у навчальний процес, збільшує мотивацію навчання, стимулює творчу активність й сприяє розвитку особистості, розширює можливості подання навчальної інформації, воно є найбільш ефективним і економним за часом, є потужним інструментом, який може бути пристосований для використання у вивченні англійської мови з широким діапазоном тем.

Наступним із інноваційних та дієвих способів організації мовної діяльності на заняттях з іноземної мови є проектна методика, що сприяє кращому засвоєнню та закріпленню знань іноземної мови. Метод проектів – це комплексний навчальний метод, який дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, дає можливість курсантам проявляти самостійність у плануванні, організації та контролі своєї діяльності. Метод проектів дозволяє курсантам проявляти самостійність у виборі джерел інформації, способі її викладу і презентації. Проектна методика дозволяє проводити індивідуальну роботу над темою, яка викликає найбільший інтерес у кожного учасника проекту, що, поза сумнівом, спричиняє за собою підвищену мотивовану активність курсантів. Він сам обирає об'єкт дослідження, сам для себе вирішує: чи обмежитися підручником з іноземної мови (просто виконувати чергову вправу), або почитати інші підручники, передбачені програмою ВНЗ. Проте, часто курсанти звертаються до додаткових джерел інформації, аналізують, порівнюють, залишаючи найважливіше й найцікавіше. Виконання проектних завдань дозволяє курсантам бачити практичну користь від вивчення іноземної мови, слідством чого є підвищення інтересу до цього предмету. Робота над проектом – творчий процес. Курсант самостійно або під керівництвом викладача займається пошуком вирішення якоїсь проблеми, для цього потрібне не лише знання мови, але і володіння великим обсягом наочних знань, володіння творчими, комунікативними і інтелектуальними вміннями. Робота над проектами розвиває уяву, фантазію, творче мислення, самостійність та інші особові якості. Необхідно виділити наступні види проектів:

1. Інформаційні проекти. Цей тип проектів від початку спрямований на збір інформації про будь-який об'єкт, явище; ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз та узагальнення фактів, призначених для широкої аудиторії. Такі проекти часто інтегруються в дослідницькі проекти і стають їх органічною частиною, модулем.

2. Групові проекти. Дослідження виконується групою курсантів, але кожен курсант окремо вивчає відповідний аспект обраної теми.

3. Міні-дослідження. Курсант виконує індивідуальне соціальне опитування (анкетування або співбесіда). Проект, який базується на роботі з літературними джерелами, де курсант вибірково читає матеріал на тему, яка його цікавить. Науковці вважають, що останній тип проекту є нескладним для практичного використання. Працюючи над таким проектом, курсант розвиває навички роботи з різноманітними літературними джерелами: з довідковою літературою, каталогами бібліотеки тощо.

4. Дослідницькі. Такі проекти вимагають добре продуманої структури, позначених цілей, обґрунтування актуальності предмета дослідження для всіх учасників, позначення джерел інформації, продуманих методів, результатів. Вони повністю підпорядковані логіці невеликого дослідження і мають структуру, наближену до наукового дослідження, яке відбулося на професійному рівні.

Методисти виділяють наступні етапи роботи над проектами: 1) визначення теми проекту; 2) визначення проблеми і мети проекту; 3) обговорення структури проекту, складання приблизного плану роботи; 4) пошук інформації: робота з різноманітними джерелами, створення власної системи збереження інформації; 5) регулярні зустрічі, під час яких курсанти обговорюють проміжні результати; 6) аналіз зібраної інформації, подальша координація дій; 7) підготовка презентації проекту – відеофільми, покази, використання мультимедійних ресурсів тощо; 8) захист проекту, опанування; 9) колективне обговорення проекту, експертиза, результати зовнішньої оцінки, висновки.

Існують наступні параметри зовнішньої оцінки проекту: – актуальність та важливість проблем проекту, обов'язкове відношення до тематики навчальної програми; – обов'язкова участь кожного курсанта в проекті згідно особистісних знань та можливостей; – ретельне вивчення проблеми та використання надбаних раніше знань з інших галузей науки; – вміння висловлювати та захищати свою власну точку зору щодо прийнятих рішень, робити висновки, брати активну участь у дискусії; – презентабельність та естетичність отриманих результатів проекту. Для успішного впровадження проектів у навчальний процес необхідно врахування специфіки конкретної навчальної дисципліни та особливостей кожного типу проекту. Використання проектною методикою вимагає від викладача високої кваліфікації та професійних навичок. Він, у свою чергу, повинен таким чином добирати комплекс вправ та завдань, який би ефективно підготував курсантів до виконання проекту. Проектна методика вважається однією з найбільш перспективних підходів у викладанні мови, оскільки допомагає побудувати своєрідний місток між реальним та чимось швидко досяжним.

Аналізуючи вищезазначений матеріал, можна дійти висновку, що використання інтерактивних форм та методів в процесі викладання англійської мови дають змогу практично збільшити кількість розмовної практики на занятті, виявляються цікавими для курсантів, допомагають засвоїти матеріал та використати його у подальших заняттях, виконують дидактичні та різні розвивальні функції. Таким чином, викладач стає наставником самостійної навчально-пізнавальної та творчої діяльності курсантів. Підсумовуючи вищевикладене, варто додати, що робота в такому напрямку є досить ефективна у навчанні курсантів

англійської мови. Однак, які б методи не застосовувалися для підвищення ефективності навчання у вищій школі, важливо створити такі психолого-педагогічні умови, коли курсант може зайняти активну особистісну позицію та повною мірою проявити себе як суб'єкт навчальної діяльності. Таким чином, можемо зробити висновок, що всі тенденції, які прослідковуються в українській освіті, позитивно впливають на вивчення курсантами іноземної мови, підвищуючи культурний рівень нашої країни та сприяючи її інтеграції у європейський та світовий простір.

Використана література:

1. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти *Іноземні мови в навчальних закладах*. Педагогічна преса, 2003. С. 4-10.
2. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – Київ : Ленвіт, 2013. – 590 с.
3. Ніколаєва Ж. В. Навчання іноземних мов у ВНЗ у контексті Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти *Наукові праці. Педагогічні науки*. 2004. № 29. С. 127–130.
4. Пометун О., Пирожено Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ, 2004. 192 с.
5. Полат Е. С. Метод проектів на уроках іностраних мов *Иностранные языки в школе*. 2000. № 2, 3.
6. Рудницька Т. Г. Інноваційні методи навчання іноземних мов у вищій школі в контексті гуманістичної спрямованості навчального процесу. – [Електронний ресурс: <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Rudnizka.php>].

References:

1. Kovalenko, O. (2003) Kontseptualni zminy u vykladanni inozemnykh mov u konteksti transformatsii inshomovnoi osvity [Conceptual changes in the teaching of foreign languages in the context of the transformation of foreign language education]. *Inozemni movy v navchalnykh zakladakh– Foreign languages in educational institutions, 4-10*[in Ukrainian].
2. Bihych, O.B., Borysko, N.F., Boretska, H.E. & Nikolaieva, S.U. (2013). *Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka: pidruchnyk dlia stud. klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh univertsytetiv* [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: a textbook for students. classical, pedagogical and linguistic universities]. K.: Lenvit[in Ukrainian].
3. Nikolaieva, Zh. V. (2004) Navchannia inozemnykh mov u VNZ u konteksti Zahalnoevropeiskykh Rekomendatsii z movnoi osvity [Foreign language learning at higher education institutions in the context of the Common European Recommendations on Language Education] *Naukovi pratsi. Pedahohichni nauky– Scientific works. Pedagogical Sciences*, 29, 127–130[in Ukrainian].
4. Pometun, O., &Pyrozhenko, L. (2004). *Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnologii navchannia* [Modern lesson. Interactive learning technologies]. K. [in Ukrainian].
5. Polat, E.S. (2000) Metod proektov na urokakh ynostrannoho yazyka [The method of projects in foreign language lessons] *Ynostrannye yazyki v shkole –Foreign languages at school*, 2, 3[in Russian].
6. Rudnytska, T. H.(2008). Innovatsiini metody navchannia inozemnykh mov u vyshchii shkoli v konteksti humanistychnoi spriamovanosti navchalnogo protsesu. [Innovative methods of teaching foreign languages in higher education in the context of the humanistic orientation of the educational process]. Retrieved from <http://conf.vntu.edu.ua/humed/2008/txt/Rudnizka.php>. [in Ukrainian].

Huzynina T. V. Innovative approaches to the organization of language activities at foreign language lessons in higher military educational institutions

The article deals with innovative approaches to the organization of language activities in foreign language classes in higher military educational establishments. In particular, the essence of such concepts as innovative approaches, innovative technologies are revealed. The main focus is on the theoretical and methodological foundations of the implementation of modern methods of teaching English in high schools. The goals and levels of formation of the studied phenomenon are highlighted. Based on the analysis of pedagogical literature, the methodology of applying innovative approaches to the organization of linguistic activity is substantiated, it is stated that the practical features of innovative technology are purposeful, systematic and consistent implementation of the original, innovative methods, techniques, and pedagogical methods. Its goals to the expected results, which allow to organize the managed, creative work of cadets. According to the peculiarities of the educational process, the basic principle of modern methods of teaching a foreign language in higher education are: movement from the whole to the individual orientation of the classes to the cadet, the content of the classes, their focus on achieving social interaction, assimilation of intercultural features, professional and professional, which will intensify the learning of a foreign language, make it more interesting and informative. The important role of multimedia complex (MK) in the composition of interactive whiteboard, personal computer and multimedia projector is emphasized, because such complex takes the learning process to a new level. The success of the intellectual development of cadets of higher military educational institutions is achieved mainly in the classroom, when the teacher organizes cognitive systematic activity of cadets. The article emphasizes the importance of using a project methodology that promotes better acquisition and consolidation of foreign language skills. The article emphasizes the effectiveness of the use of interactive forms and methods in the process of teaching English, which allow to practically increase the number of spoken practice in the classroom, are interesting for cadets, helps learn the material and use it in further classes, perform didactic and various developmental functions.

Key words: innovative approach, language activity, learning technologies, multimedia complex, intensification, quality, professional orientation.